

aliquid leve, si ex omnibus illis omissionibus aliquid grave respectu totius rosarii resultet, credo peccari mortaliter, sicut si uno die recipientum esset rosarium ex voto; quia distinctio dierum parum refert, quandoquidem actus ille semper respicitur ut moraliter unus, et talis votetur.

12. Juxta hunc ergo secundum modum procedere potest posterior opinio: si vero generalius loquatur, ut significat, illam non admittimus. Quotiescumque enim votum est de pluribus actibus levibus, quorum singuli totales sunt, et divisim ac sigillatim praestandi sunt, sive in distinctis diebus, sive etiam in diversis horis ejusdem diei, ex multiplicatione transgressionum venialium non pervenitur per se loquendo ad mortalem. Quia tunc nulla est unio, et ita unus actus nullo modo aggravat alium. Exempla sunt in votis affirmativis, si quis voeat singulis horis aut decies in die elevere mentem in Deum, licet decies omittat, non est gravior decima omissione, quam prima; idem dico de brevi recitatione, verbi gratia, Orationis Dominicæ per singulos dies mensis; nam licet per totos dies omittatur, non est majus peccatum in ultimo quam in primo die. In votis autem negativis exempla sunt in voto non mentiendi jocose, vel non omitendi levem partem Missæ, aut divini officii; nam licet in diversis Missis seu diebus saepius hoc fiat, nunquam peccabitur mortaliter. Et idem erit de voto vitandi omnem levem sumptionem cibi in diebus jejunii peccando venialiter contra illud; nam licet hoc peccatum in pluribus diebus jejunii fiat, nunquam est mortale; quia una materia non colligatur cum alia, nec illæ plures comediones parvæ componunt unum actum moralem, quod secus esset si eodem die contra idem jejunium fierent, et sic de aliis. In quibus etiam semper spectanda est intentio voventis; multum enim conferre potest ad jucundum an vovere voluerit plures leves actus diversis temporibus efficiendos, ut sigillatim impleantur vel omittantur sine unione seu continuatione eorum inter se.

13. *Fit satis fundamentis aliarum opinionum.* — Atque ex his satisfactum est fundamentis aliarum opinionum. Nam in priori credimus non esse dissensionem circa **jus**, sed circa factum, et fortasse magis esse **in modo** loquendi quam in re; verum enim est, quoties ex voto hoc die non impleto relinquitur obligatio in sequentem diem, augeri **materiam** transgressionis, et non consummari **sine gravi culpa**, quando illa **minima** simul juncta gra-

vem materiam componunt. Et hoc posse contingere in votis personalibus, licet rarius. Et hoc solum probant omnia quæ circa illam sententiam addueta sunt. Non tamen probant exclusionem, id est, non posse esse alium modum, quo distincti actus leves inter se continentur, et quasi uniantur ad componendam vel consummandam unam gravem transgressionem voti, quæ peccatum mortale sit. Et hoc damus secundæ sententiae, et argumentis ejus. Quia vero generalius procedere videntur, illis satisfaciendum est, ne contra ea quæ diximus, vim aliquam habere videantur.

14. *Ad præcipuam rationem.* — Ad principalem rationem dico, recte procedere, quando votum est de uno actu gravi, qui paulatim omittitur, seu diminuitur per partiales transgressiones leves, non vero quando actus leves sunt omnino distincti; tunc enim nego per multiplicationem actuum fieri gravem transgressionem voti, sed tantum plures leves, quarum cumulus vel multitudo nunquam est una transgressio, et ita nunquam est gravis seu mortalis transgressio. Cum autem urgetur, quia votum illud est unum et grave, respondeo imprimis esse unum ex parte actus animi, tamen ex parte objecti æquivalere pluribus, sicut præceptum recitandi divinum officium dici potest unum ex parte actus, plura vero, ut applicatur ad plures dies. Deinde dico illud votum non esse grave intensive, id est obligans ad aliquem actum gravem, vel sub mortali, quia non transcendit materiam veniale, etiamsi tota simul sumatur, sed intra illam latitudinem potest dici grave extensive, id est, plures obligationes leves, seu sub veniali in se complectens. Quod in præceptis de vitandis verbis otiosis, vel mendaciis levibus, videre licet; nam tota materia talis præcepti simul concepta gravis videtur secundum quamdam extensionem, seu multitudinem actuum, non tamen est intensive gravis, id est, quæ per se sufficiat ad augmentum peccati mortalis, ut constat. Atque hoc ipsum probat secunda confirmatio, procedit enim quando multi actus leves intelliguntur in uno effectu vel nocturno, quod sit objectum unius peccati mortalis commissi per transgressionem unius præcepti, et uno actu gravi; non vero procedit quando actus leves sunt omnino distincti; nam tunc augmentum, quod resultat ex eorum multiplicatione, solum est extensivum intra latitudinem venialem; et ita tunc non potest dici graviter laedi votum, nisi in eodem sensu, ut explicatum est.

15. *An formale propositum non implendi votum de levi peccato vitando, vel de alio parvo opere, grave peccatum sit.* — In prima vero confirmatione, petitur quid dicendum sit de formalis proposito non implendi tale votum de levi peccato vitando, vel parvo opere bono faciendo, singulis diebus. De quo clarum est tale propositum esse peccatum mortale, quando transgressiones illæ leves habituæ sunt inter se connexionem, aut augmentum aliquo ex duobus modis explicatis; nam tunc tota malitia transgressionis futuræ vel possibilis jam est in illo proposito; sed illa in se est peccatum mortale, ut declaratum est; ergo et illud propositum. Imo tunc si propositum illud antecedat, et ex illo incipiat votum non servari, a principio omnis transgressio est peccatum mortale, etiamsi secundum se parvæ materiae esse videatur, quia jam procedit a proposito graviter peccaminoso, et ad illius complementum ordinatur, ut in simili notavit Nav., d. n. 65.

16. *In quo sensu non est mortale habere propositum non implendi votum de vitando levi peccato.* — Difficultas ergo est, quando votum est implendum vel omittendum per actus leves multiplicatos sine connexione vel augmentatione eorum inter se. Nam tunc etiam videri potest propositum illud peccatum mortale propter argumentum factum, quod illud propositum opponitur toti objecto, unde videtur gravem habere deformitatem. Nihilominus tamen dicendum videtur, per se et in rigore illud non esse peccatum mortale, quod aperte sentit Soto, d. a. 4, dicens: *Dum materia levis est, nihil referre totumne sit objectum voti, an pars.* Nam par ratio est de proposito contrario. Idem sumitur ex Navar., d. cap. 12, n. 65, quatenus absolute dicit, transgressionem talis voti esse veniale peccatum, sumens argumentum a simili ex lege. Unde probatur primo, quia illud non est propositum committendi aliquod peccatum mortale; ergo non habet objectum unde sumat mortalem malitiam. Item propositum mentiendi venialiter, quoties occasio tulerit, in rigore non est peccatum mortale, quia præceptum non mentiendi intra illam materiam non obligat sub mortali; ergo idem est de tali voto, nam æquiparatur in hoc legi secundum omnes, et ostensum est votum talis materiae non obligare in re ipsa sub mortali. Item si quis haberet plura vota de diversis materiis levibus, unum, verbi gratia, dicendi orationem Dominicam, aliud dandi parvam religionis non impleverat, ut ibi Panormitanus notat. Ratione declaratur, quia hie modus peccandi per omissionem est contra obligatio-

implere, non peccaret mortaliter; ergo idem est in uno voto obligante solum ad plures actus leves omnino totales et distinctos, licet sint eiusdem rationis.

17. Neque obstat quod propositum illud videtur habere materiam gravem contra religionem: dico enim illam materiam esse gravem intra latitudinem venialis, quia plura venialia confuse complectitur, quam vocavimus gravitatem extensivam, non tamen esse gravem intensive, et in ordine ad mortalem transgressionem, quia nunquam in executione continet objectum aliquujus peccati mortalis; et ideo nec in ordine ad propositum habet talem gravitatem. Dixi autem hoc esse intelligendum per se et in rigore; quia timendum est grave periculum talis propositi, et quod vix potest haberi sine contemptu, et ita ex circumstantiis poterit esse peccatum mortale.

CAPUT VI.

QUIBUS MODIS PECCARI POSSIT CONTRA VOTUM, ET QUANDO TALIA PECCATA MULTPLICENTUR?

1. Duplex modus in generali circa hunc peccandi modum supra dictus est, scilicet, committendo vel omitendo; priorique modo violantur vota negativa, posteriori affirmativa, sicut in præceptis contigit, et supra etiam tactum est. De his ergo duobus modis distincte in præsenti loqui oportet, ut clarius et brevius, quæ ad utrumque membrum pertinent, expediantur.

2. *Prima assertio: per omissionem interdum peccatur contra votum sola dilatione, interdum absoluta violatione, qua illius obligatio finitur.* — Dico ergo primo: per omissionem interdum peccatur contra votum sola dilatione, interdum absoluta voti violatione, qua illius obligatio extinguitur et finitur. Utrumque colligi potest ex verbis Deut. 23: *Cum votum voreris Domino Deo tuo, non tardabis reddere;* et infra: *Si moratus fueris, imputabitur tibi in peccatum.* Peccatur ergo per solam dilationem; constat autem multo magis peccari per totalem omissionem. Et ideo non tantum ad omitendum, sed etiam ad differendum sine peccato necessaria est dispensatio, ut sumitur ex cap. *Non est*, de Voto. Ideoque in cap. *Per tuas*, eodem, voti transgressor dicitur, qui intra præfixum tempus votum religionis non impleverat, ut ibi Panormitanus notat. Ratione declaratur, quia hie modus peccandi per omissionem est contra obligatio-

nem voti affirmativi, ut supra declaratum est; omne enim votum affirmativum habet aliquod determinatum tempus, pro quo obligat, ut supra etiam ostensum est; ergo si pro illo non impleatur, per omissionem peccatur: omissionis enim peccatum eo tempore maxime committitur, pro quo præceptum affirmativum obligat.

3. Atque hinc facile declaratur duplex ille modus peccandi, vel per totalem violationem voti, vel per solam dilationem. Quia duobus modis definitur tempus obligationis voti affirmativi: unum vocare possumus affirmativum, alium negativum; quia per unum præscribitur totum tempus in quo potest et debet impleri votum; per alium solum præscribitur terminus, ultra quem non est differenda voti solutio, quamvis si differatur, nihilominus postea fieri possit et debeat. Unde in priori modo terminus est ad extinguendam voti obligationem, in posteriori ad accelerandam illam, ut non differatur; et ideo prior diei potest necessarius ad solutionem non solum debitam, sed etiam possibilem, posterior vero solum ad debitam. Item prior dici potest de substantia voti, secundus de obligatione tantum. Exempla clara sunt in voto jejunandi in vigilia talis Sancti, vel jejunandi ante mensem elapsum, et alia superiori libro tractata. Hinc ergo fit, ut si votum non impleatur toto tempore quo impleri potest, usque ad terminum affirmativum, seu substantiale, tunc prorsus violetur per totalem ac substantialemissionem; quando autem differtur ultra terminum præfixum ad urgendam solutionem, tunc solum violatur per nimiam dilationem.

4. Corollarium: gravius peccatur contra votum per totalem omissionem, quam per solam dilationem. — Hinc sequitur primo, gravius peccari per totalem omissionem, quam per solam dilationem. Patet, quia prior peccandi modus est contra substantiam voti omnino; posterior vero solum contra circumstantiam temporis. Item per priorem lapsum ita contemnitur votum, ut amplius servari non possit; at per posteriorem minus contemni videatur, quandoquidem semper potest retineri propositum implendi votum, saltem quoad substantiam ejus. Unde fit ut, ceteris paribus, facilius committatur grave peccatum in absoluta voti omissione quam in dilatione, tum quia de se major est prior violatio voti quam posterior; tum etiam quia facilius excusari, immo honestari potest dilatio aliqua, quam omissione simpliciter; nam minor causa sufficiet ad diffe-

rendum quam ad omittendum. Quae omnia possunt a simili confirmari ex obligatione restituendi, seu solvendi justitiae debitum, vel humanam promissionem; nam dilatio solutionis seu restitutionis de se minus gravis est, facilius que excusat, quam absoluta debiti negatio.

5. *Dubia aliquot circa violationem totalem voti.* — Occurrunt autem in præsenti nonnulla dubia circa utrumque membrum. Et primo, circa totalem violationem queri potest an, postquam votum omnino omissum est, obligatio maneat ad aliquam recompensationem, et quasi restitutionem. Sed hoc sufficienter superiori libro tractatum est, quia ad obligationem voti plene explicandam pertinebat. Et simile dubium est, quando quis habet tempus, seu diem certum et præfixum ad votum implendum, et in eo non potest, an peccet tunc non implendo. Ad quod dicendum est, sicut in aliis omissionibus, supposita impotencia, jam non peccari de novo coram Deo, quia nemo peccat in eo quod vitare non potest, cum illud jam non sit voluntatis, sed necessitatis. Solet autem omissione præsens imputari ad culpam ratione præcedentis causæ voluntariae, et tunc quæstio est de nomine (ut in superioribus tetigi), an externa omissione, quæ tempore impotentiae contingit, denominetur peccatum a superiori causa neene. De quo alias; magis autem ad rem spectat inquirere, si quis prævideat fore ut non possit eo die votum implere, an teneatur prævenire. Sed hoc etiam in superiori libro sufficienter tractatum est.

6. Ac tandem potest inquiri, quando opus est promissum pro certo die, an possit licite vovens extendere sua voluntate tempus illud sine transgressione voti; ut, verbi gratia, si vovit jejunare die sabbati, an peccet differendo illud jejunium in proximam feriam, animo retinendi eamdem obligationem et servandi illam. Respondeo hoc fieri non posse, si jejunium promissum est ut onus proprium talis diei; quia vel in ipso die sabbati occurrit ratio sufficiens ad excusandum jejunium in illo die, et tunc non est necessarium habere animum postea implendi votum, juxta dicta in libro præcedenti, quia tunc extinguitur obligatio elapsi tempore; unde si quis id facere velit, erit voluntatis actus, non obligationis; vel, si nova obligatio assumpta est, erit novum votum, non prioris observatio. Si autem pro illo die sabbati non occurrit ratio sufficiens ad excusandum, non potest esse licita omissione illius propter intentionem postea faciendo, quia illa non est dilatio, sed totalis voti

omissio, quæ non honestatur propter intentionem futuri actus. Dices posse illam esse quasi voti commutationem. Respondeo, etiam ad hanc requiri causam justam, et potestatem Prælati; non enim existimo fieri posse propria voluntate, etiam in æquale, ut infra dicam. Eo vel maxime quod illa non est æqualis, omnibus pensatis, quia licet opus jejunii videatur æquale, ipsa dilatio est quædam obligationis relaxatio, et fortasse ex circumstantia non est tam sacrum jejunium alterius diei, ient vigilæ, verbi gratia, vel alterius similis. Dices: compensari hoc totum potest addendo aliquid oneris, ut si statuam alio die jejunare, et eleemosynam facere, vel quid simile. Respondeo tunc utendum esse regulis justæ commutationis infra tradendis, et ita posse excusari peccaminosam omissionem, non per modum dilationis, sed per modum justæ commutationis.

7. *An semper sit peccatum mortale voti dilatio, quando materia est gravis.* — Circa aliud autem membrum de dilatione ultra terminum præfixum ad accelerandam solutionem, dubitari potest an semper sit peccatum mortale quælibet dilatio, quando alias materia voti est gravis, et de se sufficiens ad peccatum mortale respectu totalis omissionis. Videri enim potest semper esse peccatum mortale, etiam si mora non sit nimia, quia in aliis præceptis, ita designantibus terminum dilationis, videtur hoc esse semper peccatum mortale, ut in præcepto de communione in Paschate, si per diem differatur, ultra ultimum jam designatum, et in præcepto ab homine compendi intra novem dies, si decimo comparet aliquis, censetur graviter transgressum esse præceptum, et excommunicationem incurrisse, si imposta erat ipso facto. Quia ibi includitur præceptum negativum: *Non differas ultra hoc facere*, quod videtur graviter violari, eo ipso quod subditus præfixum terminum transgreditur in re gravi. Item si juramentum fiat solvendi intra talem terminum, qui intra illum non solvit, etiam paulo post impletat, censetur perjurus, et consequenter peccare mortaliter, si alias materia sit gravis; ergo idem a fortiori in voto. Antecedens patet, quia cum veritas in indivisibili consistat, per minimam termini transgressionem deficit veritas juramenti. Et hoc confirmari potest ex cap. *Commissum*, de Spons., juxta quemdam intellectum, quia ne differatur terminus juramento præfixus, consultur matrimonium ante ingressum religionis.

9. *An quando constat de termino dilationis in voto, habeat ibi locum epikieia.* — Dubitari præterea potest, quando constat de termino præfixo, an locum habeat epikieia propria auctoritate, vel prudentis viri, sine auctoritate superioris. *Sylvest.* enim, *Votum*, 2, q. 3, in fine, ait, si quis procrastinet ex spe majoris commoditatis, posse excusari; illa autem est quædam epikieia. Et favet *Glos.*, in e. *Non*

est, de Voto, dicens, in voto includi conditionem implendi illud statim, *si commode fieri potest*. Et idem fere sentit Angel. supra, addens aliam distinctionem parum necessariam. Unde dico imprimis, si dies vel hora implendi votum expresse constituta sit per verba vel intentionem voventis, nullum esse locum dilationi per epikieam vel interpretationem, nisi in eo easu in quo occurrit impedimentum sufficiens ad tollendam obligationem voti, ut supra declaratum est; quia si tale non sit impedimentum, obligatio urget, et posita illa determinatione, non est locus prudenti arbitrio. Et ita sentit Panormitanus, d. c. *Non est*, reprobans Glossam prædictam. At vero si vovens non determinavit tempus, quia in illo fit determinatio prudenti arbitrio, in tantum admitti poterit illa excusatio, in quantum illa major commoditas confert ad prudentem conjecturam, vel de intentione voventis, vel de majori obsequio Dei. Potest enim in præsenti etiam intervenire quædam tacita commutatio in melius bonum, si revera tale judicatur, ut si quis vovit ingredi religionem, et differt aliquantulum, ut discat litteras necessarias usui religionis, quæ in illa non possunt commode addisci, facile poterit a culpabili mora excusari, dummodo virum prudentem consulat.

10. Ultimo dubitari potest circa idem membrum, an post hujusmodi parvam dilationem, aliquis continue peccet omittendo votum. Quæ interrogatio non habet locum in priori totali omissione voti, quia ibi extinguitur obligatio voti, et ita transacto termino, amplius non peccatur omittendo; quando autem omissione est per dilationem, tunc non extinguitur obligatio, imo post transactum terminum præfixum magis semper obligatio premit, et pro semper; ergo etiam semper ac pro semper peccatur. Cum qua dubitatione conjuncta est alia, scilicet, quando peccatum illud interrumpatur, et quando multiplicetur. Sed hæc difficultas eadem est in hoc peccato, quæ in peccato non restituendi, vel non solvendi debitum, nam cum proportione idem dicendum est in utroque casu. De quo pro nunc sufficiunt quæ diximus in 4 tomo tertiae partis, disput. 22, sect. 5, num. 30 et sequentibus, et quæ in 4. 2, in materia de peccatis tractantur. Summa omnium est, illud peccatum quoad externam omissionem actus promissi quasi continue durare; hanc vero durationem non esse moralem, et in ratione peccati, nisi quando actualiter est voluntaria directe vel indirecte. Ad hoc autem necesse est

ut actu veniat in memoriam obligatio vel in se vel in ipso actu promisso, et quod possilitas implendi votum hic et nunc actu duret, quia alias omissio non est actu voluntaria, et consequenter non est actuale peccatum.

11. *Quando interrumpatur tale peccatum.* — Unde fit ut tale peccatum interrumpatur, vel per naturalem inconsiderationem, vel per totalem occupationem circa res alias, per omnium, et per impotentiam implendi, et similia. Atque ita tunc iterabitur talis culpa, quando post moralem interruptionem homo iterum advertit, et nihilominus vult non implere votum, vel directe, vel indirecte volendo occupari circa aliud, et non curando de voti observatione. Fieri tamen potest ut, licet tempus implendi votum transactum sit, non possit postea in qualibet parte temporis impleri, sed certis horis vel temporibus opportunitis; ut si hodie audienda esset Missa, transacta hora Missæ, commissum est peccatum, cessat vero reliquo diei tempore, obligabit tamen statim sequenti die, per se loquendo; et idem est cum proportione de jejunio, et similibus actibus, in quibus facile cernitur interruptio et iteratio peccati. At si votum sit ingrediendi religionem intra annum, transacto anno potest obligatio urgere continue, per se ac moraliter loquendo, et tunc procedit regula posita, ut constat.

12. *Secunda assertio: per modum commissionis non peccatur contra votum ob solam dilationem, sed per obligationis violationem.* — *In quo differant vota affirmativa a negativis.* — Dico secundo: per modum commissionis non peccatur contra votum ob solam temporis dilationem, sed per violationem directæ obligationis voti; per hanc vero transgressionem non semper extinguitur obligatio voti; ideoque sèpius tale peccatum committi potest. Declaro singula, breviter explicando quomodo vota negativa violentur, et peccata contra illa multiplicentur; nam per modum commissionis tantum vota negativa violentur, ut supra dixi. Vota autem negativa in hoc differunt ab affirmativis, quod de se semper et pro semper obligant, vel simpliciter, vel juxta intentionem voventis, ut supra explicatum est; et ideo ut observentur, nullam aliam requirunt temporis determinationem. Nam si absolute fiunt, statim obligare incipiunt, et ex tunc pro semper obligant; si vero fiunt cum intentione suspendente obligationem usque ad certum terminum, illo completo, ex tunc etiam pro semper obligant, vel perpetuo,

vel usque ad alium terminum præfixum. Hinc ergo fit ut votum negativum non possit per dilationem violari, quia cum obliget pro semper, nullam dilationem admittit, ex quo incipit obligare; quod non ita est in affirmativo voto, nam, licet jam obliget et impleri possit, tamen, quia non obligat pro semper, de se admittit dilationem et arbitrium. Item quia votum negativum non obligat ad agendum, sed ad non agendum, ideo non violatur nisi transgrediendo substantiam ipsius voti, etiamsi in primo instanti obligationis ejus violetur; unde si quis post votum castitatis simpliciter emissum vellet per unam tantum horam vel quadrantem non exequi illud, non diceretur differre executionem aut observantiam voti, sed frangere illud. Et hinc etiam fit ut ad augmentum vel diminutionem hujus peccati nihil referat mora temporis in voto exequendo post obligationem ejus; tantum enim peccat, qui statim post emissum votum castitatis peccat contra illam, ac si ante annum votum emisset. Illa ergo, quæ diximus de dilatione in affirmativo voto, non habent locum in negativo. Et ita patet sufficienter prior pars assertionis.

13. *Advertendum circa rotum negativum.* — Circa posteriorem vero advertendum est, votum negativum aliquando esse posse de uno tantum actu præcise, qui statim transeat, nullo relicto termino quasi permanente moraliter considerabili, ut si vovem non cœnare hodie; aliquando vero esse posse de uno actu, qui videatur habere tractum successivum, et quasi continuum in suo termino, ut si voveam non ingredi domum, ubi post ingressum sequitur mora, vel major progressio, etc. Et simile est votum non egrediendi domo. Interdum vero potest fieri votum de uno actu solo, non tamen absolute spectato, ut est talis naturæ vel speciei, sed ut est primus in tali ordine, ut dicebamus supra de voto virginitatis præcise hac intentione facto, et simile esse potest in juvene emitente votum abstinenti a vino, id est, non incipiendi usum vel gustum ejus. Ultimo potest esse votum de negatione actus talis speciei sine alia determinatione ex parte actus, ut est in voto castitatis, vel abstinentiæ a carnibus, sive talia vota perpetua fiunt, sive temporalia, cum proportione ad tempus pro quo fiunt. Igitur in tribus primis modis semel tantum contra votum peccatur, et per unam transgressionem voti obligatio extinguitur, quia votum solum obligat ad abstinentium uno actu in individuo, et

14. *An qui ingreditur domum contra votum, teneatur ex vi illius ibi non detineri.* — Circa secundum vero modum posset esse aliquod dubium, an qui ingressus est domum aliquam contra votum, teneatur ex vi voti ibi non detineri, et an continuo peccet quandiu ibi voluntarie existit, vel postquam primam januam ingressus est, an peccet ingrediendo usque ad interiora domus, et sic ulterius progrediendo. Vel e contrario, si votum sit non egrediendi, an post primum egressum iterum atque iterum peccetur progrediendo. Sed in his omnibus dicendum est, ex vi talium votorum peccari ingrediendo vel egrediendo respecti-ve, ibique extingui obligationem voti quoad illum actum, quia permanere in termino, vel ambulare in illo, et similia, non sunt contra votum non ingrediendi, vel egrediendi. Nec satis est quod forte sint contraria fini talis voti, quia finis voti non cadit sub præceptum, ut supra dictum est; hoc autem intelligendum est ex vi talis formæ vovendi; nam si intentione voventis extendatur ad hæc omnia, jam mutabitur materia voti, et ideo manet obligatio. Intelligitur etiam de unico ingressu seu egressu respectu sui termini, et omnium quæ in illo fiunt, sine novo egressu vel ingressu. Nam si post primum actum ingrediendi homo exeat, et iterum ingrediatur, etc., tunc judicandum erit de secundo ingressu juxta modum voti, an fuerit de primo actu, vel de omnibus simpliciter, et secundum hanc comparationem pertinebit votum ad tertium vel quartum modum supra positum, et juxta illos definitum erit, quomodo in eo casu peccata multiplicentur.

15. Circa tertium ergo modum aliquid dictum est supra, lib. 4, cap. 4, explicando duos modos vovendi virginitatem, et omnes autores ibi citati pro certo supponunt illum modum vovendi esse possibilem, quia pendet ex libera intentione voventis; illo autem suppo-

sito, manifestum est, per primum actum voto contrarium extingui obligationem voti, quia ex intentione voventis limitata fuit obligatio ad primum actum illius materiae, et obligatio non extenditur ultra intentionem, et circa primum actum jam est impossibile servare votum, quia jam factum supponit. Quamvis autem hoc verum sit, supposita tali intentione voventis, necessarium est ut de tali intentione satis constet; raro enim ex sola forma voventi, et materia ejus, intentio haec colligi potest, nisi ipsem votum formaliter eam expressebit, vel saltem conceperit, ut fere omnes auctores notant in voto virginitatis, et eadem ratio est in similibus; licet aliquando possit colligi intentio illa ex materia, ut de jejunio quoad unicam coenam seu comedionem ibi notavimus. Quocirca quartus vovendi modus frequentior est in his votis negativis, quia negatio de se omnia destruit, et ideo votum negativum factum de aliquo actu in communione obligat simpliciter ad abstinentiam ab omnibus similibus, ideoque toties peccatur contra tale votum, quoties fit actus sub illa negatione comprehensus. Sive tale votum sit factum pro diurno tempore, sive pro brevi, dummodo actus intra tempus prohibitum repetantur, ut in particulari de voto non bibendi vinum, in d. cap. 4, declaravi; et eadem est ratio de cæteris, ubi de contraria intentione voventis aperite non constiterit, ut dixi.

16. *An peccatum contra voto augeatur ex multiplicatione votorum circa eamdem materiam.* — Cætera, de peccatis quæ contra votum committi possunt, ex dictis libro præcedenti, de obligatione voti, colligi possunt: nam peccatum consistit in transgressione obligationis, et ideo pro varietate et modo obligationis voti erit de peccatis illi contrariis judicandum. Solet autem specialiter quæri an peccatum contra voto augeatur ex repetitione, seu multiplicatione votorum circa eamdem materiam; ut si quis sæpius emisit votum castitatis, et postea castitatem violet, an peccatum illud habeat tot malitias, quot fuerunt vota castitatis emissæ. In quo dubio dicendum est primo, in illo peccato tantum esse unam malitiam. Probatur, quia per illa vota non multiplicantur obligations, sed eadem repetitum et confirmatur, sicut promissiones humanæ, de eadem re eidem homini, et eodem titulo ac firmitate factæ, non multiplicantur obligationem, nec honestates multiplicantur in actu, quo talia vota servantur; ergo nec malitiae solo numero differentes multiplican-

tur in eodem actu vel omissione. Secundo dicitur, ex illo capite posse accidentaliter augeri malitiam transgressionis. Probatur, tum quia quod pluribus titulis debetur, magis debitum est, saltem extensive, et ideo non reddere tale debitum aliquam majorem deordinationem continet, sicut ingratitudo major est, quo beneficia sunt plura, etiamsi non sint distinctæ rationis. Tum etiam quia illa votorum repetitio de se magis excitat ad voti observationem, ipsamque obligationem magis in memoriam revocat, et ideo talis transgressio est magis voluntaria, et ex majori contemptu saltem virtuali.

17. *Gravitas peccati quæ oritur ex violatione voti sæpius repetiti non est circumstantia necessario aperienda in confessione.* — Nihilominus addimus tertio hanc gravitatem, per se loquendo, non esse tam, ut oporteat circumstantiam illam in confessione explicare. Probatur, quia nec mutat speciem, ut per se constat, nec est ita notabilis, ut mutet judicium notabiliter, vel speciale obligationem inducat, aut peculiari indigeat remedio. Dico autem per se loquendo, ut circumstantiam scandali, contemptus formalis, vel alias similes excludam. Et haec doctrina sumitur ex Medin. 4. 2, q. 72, art. 6, ubi de obligationibus votorum loquitur, et dicit non multiplicari per similia vota, et consequenter nec peccata in eorum transgressione, quam æquiparat transgressioni plurium legum idem, sub eadem ratione virtutum, præcipientium aut prohibientium, et in ordine ad confessionem idem dicit in Sum., cap. 9, in fine; et idem tenent plures moderni, quos refert et sequitur Sane., lib. de Matrim., disp. 27, num. 25. Est autem hoc certius, quando illa vota sunt tantum simplicia: peculiare autem dubium habet, si unum sit solempne, et aliud simplex, vel sint duo solempnia diversarum rationum, ut sacerdotis et religiosi. Unde insurget illa quæstio, an sacerdos religiosus castitatem violans satisfaciat, dicendo peccasse contra voto castitatis, vel dicendo se esse religiosum, vel tantum dicendo esse sacerdotem, vel teneatur utramque circumstantiam explicare. Sed quod ad præsens spectat, dicimus, quantum est ex parte voti, satis esse voti circumstantiam aperire; an vero status personæ religiosæ, vel consecratio ordinis sit circumstantia specialis necessario aperienda in confessione, dicimus infra tractando de votis talium statuum, seu personarum in particulari. Interim videri potest Sane., disp. 27, a n. 22.

18. *An votum jejunii, et votum implendi jejunium si violetur, habeat distinctam malitiam.* — Sed quid si quis votum habens jejunii, vel alind simile, postea faciat votum implendi tale votum? numquid peccatum contrarium habebit distinctam malitiam? Videtur enim habere, quia illud votum distinctum est, et circa distinctam materiam; nam unius materia est jejunium, alterius autem materia est observatio voti; ergo violantur ibi vota diversarum rationum; ergo sunt plures malitiae in tali actu. Confirmatur primo, quia si quis voto facto adjungat juramentum servandi votum, et postea violet votum, duas malitias committit; ergo similiter in præsenti. Confirmatur secundo, quia si quis volet servare præceptum, duas committit malitias; ergo etiam in præsenti. Nihilominus dico ibi tantum esse unam malitiam, imo idem esse judicium de tali peccato, quod de transgressione voti sæpius repetiti circa eamdem materiam. Ratio est, quia votum servandi prius votum jejunii, verbi gratia, nihil aliud est, quam iteratum votum jejunii alias verbis explicatum Declaro, quia vovens jejunium virtute, seu in actu exercito (ut sic dicam), vovet implere illud idem votum, quia ex vi illiusmet voti obligatur quis ad implendum ipsum; ergo non potest votum illud separari ab obligatione fidelitatis servandi idem votum, quæ obligatio ab ipsomet provenit; ergo virtute includit illam quasi reflexionem in seipsum, ut promittendo rem promittat sui observationem. Unde etiam e contrario vovere servare voto jejunii, nihil aliud est quam vovere jejunium servandum ex obligatione voti; ergo illa duo vota in re non sunt distincta quoad obligationem quam inducunt; ergo nec peccata seu malitiae transgressionis opposita inde multiplicantur. Neque est simile de juramento et voto, quia juramentum addit circumstantiam et obligationem distinctæ speciei ab obligatione voti, ut supra, t. 2, l. 2, declaratum est. Erit autem simile, si non comparetur juramentum ad votum, sed unum juramentum ad aliud; ut si quis juret servare votum, et postea iterum juret servare illud juramentum, non addet obligationem diversam a priori juramento, nec transgressio opposita habebit plus quam unam malitiam contra utrumque juramentum, præter aliam contra voto, propter eamdem rationem. De præcepto item ad votum comparato non est simile, quia inducit obligationem diversæ rationis, ut supra dictum est. Erit autem eadem ratio seu proportio, si præceptum feratur de

servando priori præcepto, quia etiam inde non multiplicabuntur malitiae contra præcepta.

CAPUT VII.

UTRUM DOLERE, SEU POENITERE DE VOTO FACTO, SIT PECCATUM CONTRA VOTUM VEL CONTRA ALIUD PRÆCEPTUM?

1. Hoc dubium non est tactum in superioribus, neque etiam ex dictis de obligatione voti sufficienter expeditur, et ideo breviter tractandum hic est, sicut tractatur communiter a Doctoribus in hac materia, præsertim a Cajetan., d. q. 88, art. 6, qui distinguit inter poenitentiam voti, et poenitentiam de hoc, quod est fecisse votum, et primam censem esse peccatum mortale, non vero secundam. Soto vero, lib. 7, q. 2, art. 4, ad 2, illos reprehendit terminos, et non sine occasione, quia subobscuri sunt. Quid enim est poenitentia voti, nisi poenitentia de hoc, quod est fecisse votum. Poenitere enim de peccato, et poenitere fecisse peccatum, idem sunt; ergo similiter poenitente aliquem de voto, vel quod fecerit votum, idem sunt. Item poenitentia non est nisi de actu præterito; ergo poenitentia de voto non est de actu faciendo ex voto, quia ille actus non est præteritus, sed futurus; ergo tantum est de voto jam facto; ergo illa duo non distinguuntur. Nam poenitentia de voto facto, et quod fecerim votum, idem sunt.

2. *Duplex poenitentia quæ dari potest de voto facto.* — Clarius ergo distinguere possumus duplum poenitentiam voti, unam efficacem, aliam inefficacem. Efficacem voco illam, qua ita quis detestatur votum factum, ut statuat et proponat non servare illud, vel si illud hactenus servaverit, amplius nolit custodire, etiamsi ejus obligatio duret. Potestque ad eum gradum deordinationis talis poenitentia pervenire, ut doleat vovens non solum quod voverit, sed etiam quod talia opera fecerit, vel ita se continuerit ad servandum votum. Poenitentiam inefficacem voco, quæ solum habetur per simplicem affectum displicientiæ de priori voto, seu (quod idem est) quo displicet me fecisse votum; nihilominus tamen, non obstante hac displicientia, retineo propositum implendi votum. Quæ distinctio sumpta est cum proportione a poenitentia peccati commissi, quæ tunc est efficax, quando inducit propositum non peccandi de cætero; tunc vero inetticax, quando solum est displicientia velleitatis, quæ